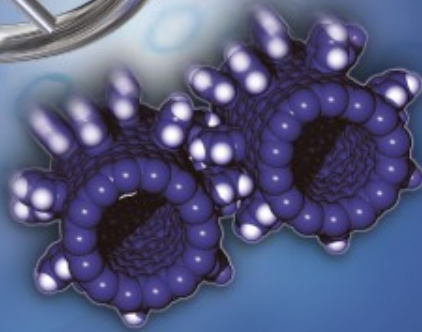

המחלקה להוראת המדעים

מו"ט בחט"ב - תרומת האתמול למחר מה ניתן ללמוד מניסיון "מחר 98"?

ד"ר דיוד פורטס
ד"ר תמי לוי נחום
ד"ר רוני מועלם

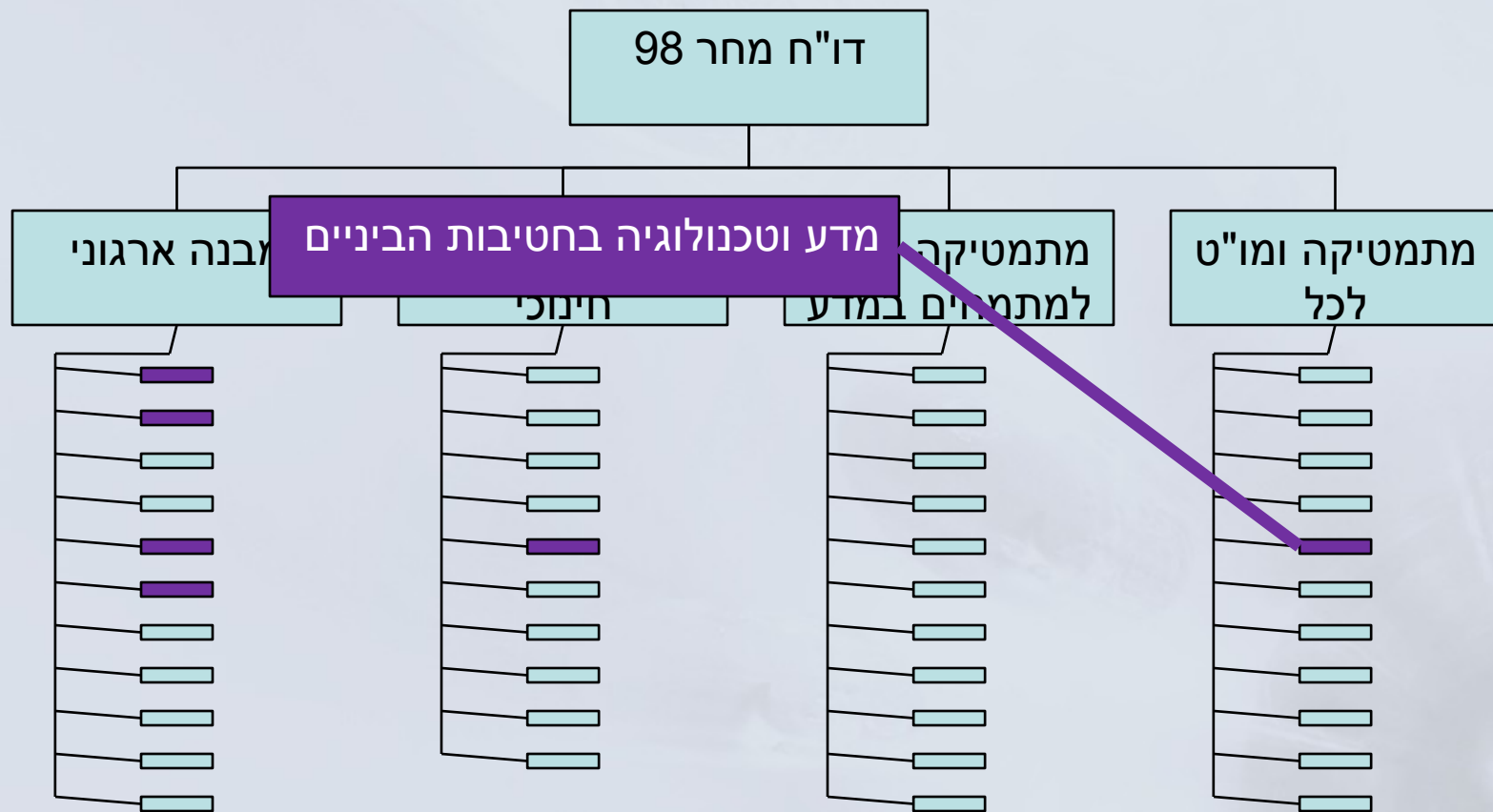
מי הוזמן?

- כל מי שרואיין

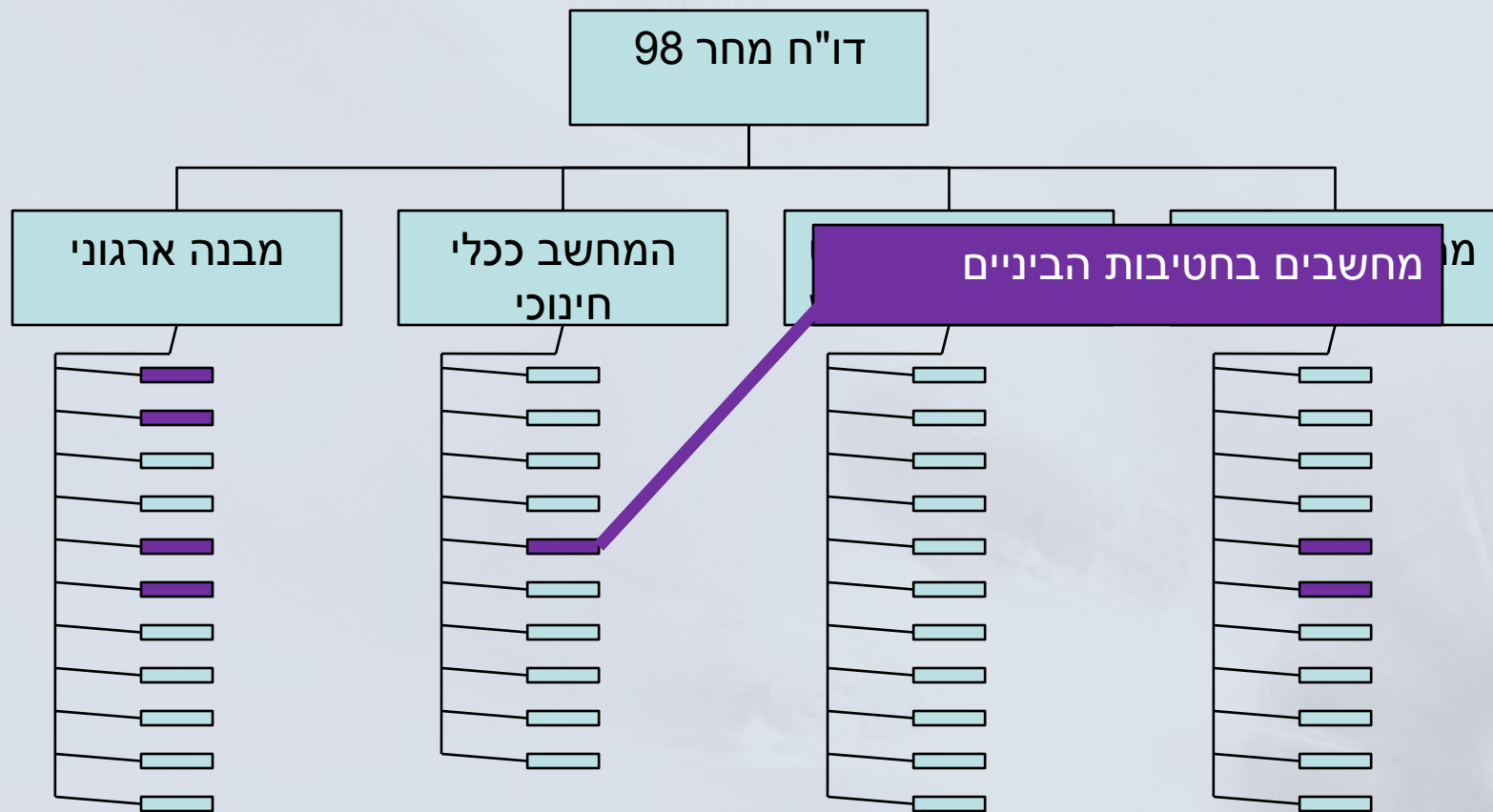
- בעלי השפעה היום במשרד החינוך במו"ט חט"ב

- חברי סגל וסטודנטים במח' להוראת המדעים
במכון ויצמן

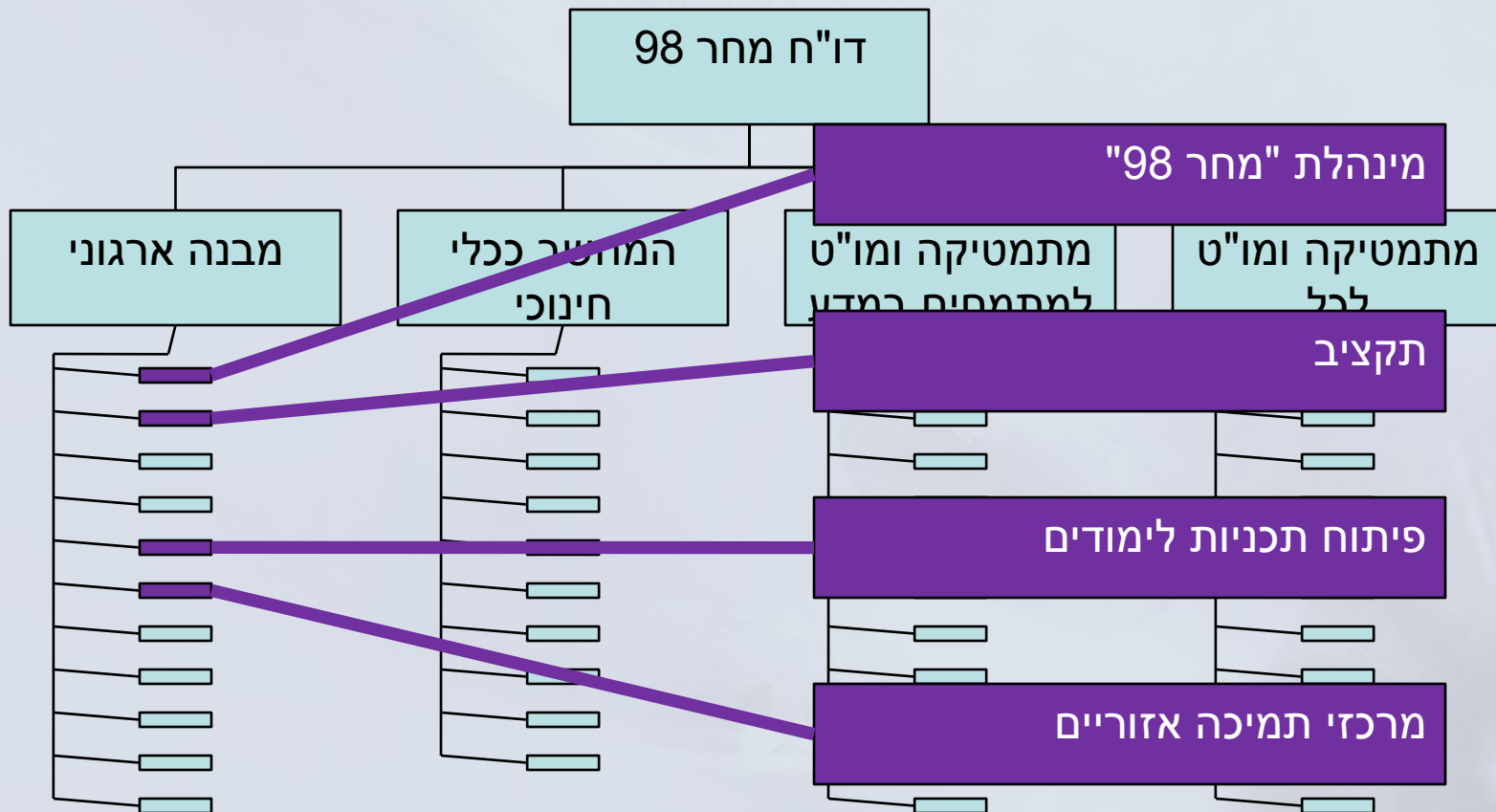
במה עסק התחקיר?

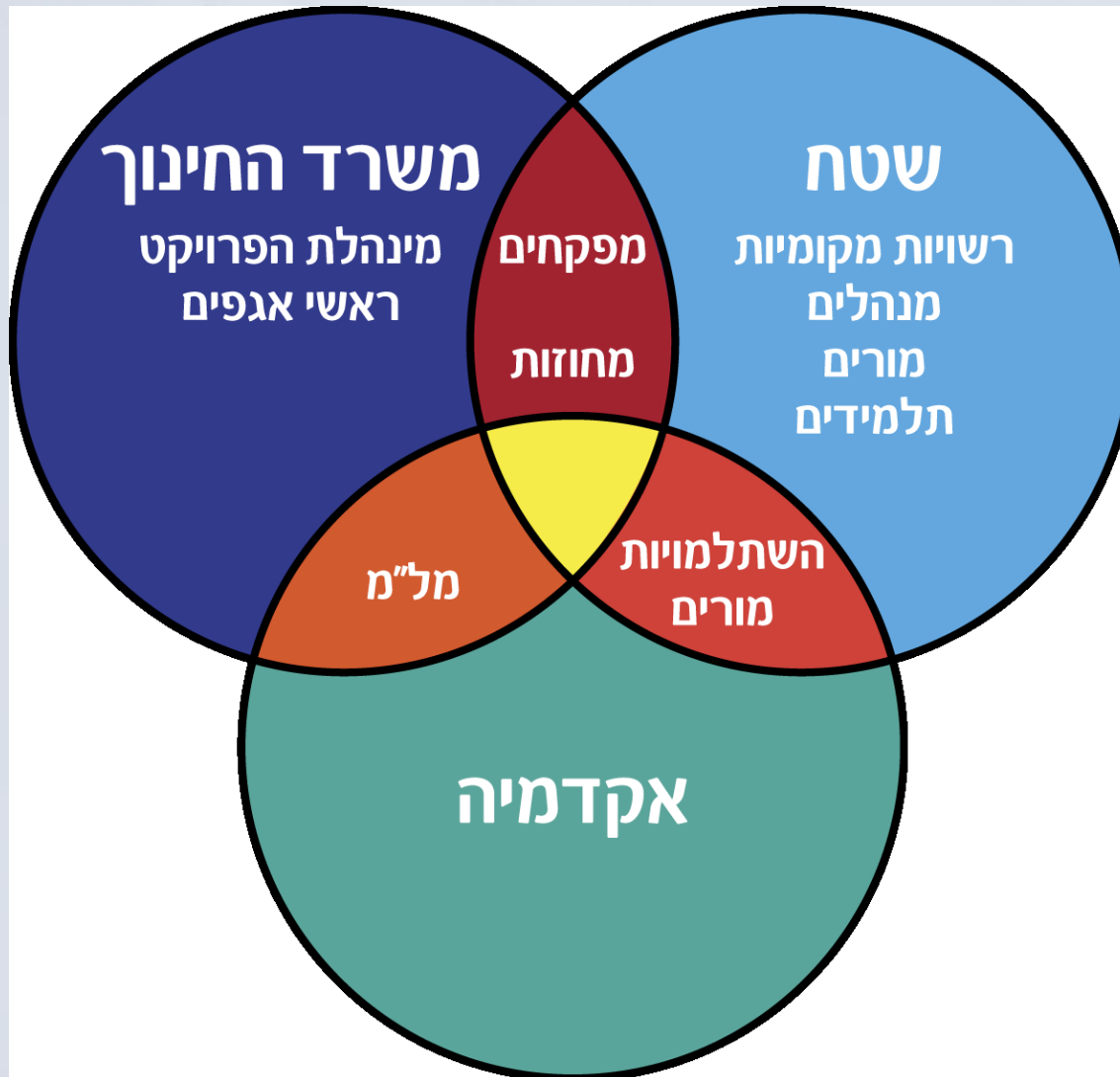
במה עסק התחקיר?

במה עסק התחקיר?

השותפים לפרויקט

אופן ביצוע התחקיר

- מקורות מידע:

- דו"חות של "מחר 98"

- ראיונות

- מסמכים של המשרד, הכנסת, ועדות שונות, וחוקרים

- מי רואיין?

- חברי ועדת הררי, חברי ועדת גייגר, חברי מינהלת

- הפרויקט, ראשי אגפים, מפקחים, מנהלי מרכזי

- מורים, מנהלי בתי-ספר, מורים, מרכזי השתלמויות

- מורים, חוקרים, ומפתחי תכניות לימודים

אופן ביצוע הראיונות

- כל מרואיין סיפר באופן חפשי את ה"סיפור" שלו
- בזמן ה"סיפור" נשאלו רק שאלות הבהרה
- לאחר ה"סיפור" נשאלו שאלות שמטרתן להצליב מידע שקבלנו ממרואיינים אחרים וממקורות כתובים.
- הראיונות הוקלטו ונרשמו תעתיקים מדויקים

אופן ניתוח הראיונות

- איתור היגדים משמעותיים בכל ראיון
- קיבוץ היגדים מראיונות שונים הנוגעים באותו נושא

נושא ג'	נושא ב'	נושא א'	
לא	לא	כן	מרואיין א'
כן		כן	מרואיין ב'

- סטטיסטיקה – דעות רווחות ודעות חריגות
- איתור היגדים מאפיינים
- קביעת קטגוריות-על המקשרות בין הנושאים השונים

איך נראינו אז...?

מה (לא) נשאר?

מה (לא) נשאר? טכנולוגיה ומחשוב

- **"הרגו את הטכנולוגיה, פשוט הרג מוחלט!**
הרשתות היחידות שנשאר בהם טכנולוגיה- הם אורט."
- **"שילוב המחשב בהוראה ובלמידה זה טרוויאלי היום, ואני חושב שזה התממש. זה אולי לא בדיוק כפי שרצו, אבל אין ספק שהמחשב הוא חלק משמעותי בהוראה."**

מה (לא) נשאר? השתלמויות מורים

- "אין מה להשוות להשתלמויות של אחרי דו"ח הררי. עד אז היו השתלמויות במרפ"דים, והן היו מאוד רדודות. היחס למורה היה כאל משהו שהוא נחות, היה יחס מתנשא... אחרי הררי המורים קיבלו יותר כבוד, הבינו שהמורה מחולל את השינוי בשטח ואנחנו צריכים לתת לו יותר כבוד, את כל הגב, את כל השירות."
- "פסג"ה היא נסיגה אחורה ממודל המרכזים האזוריים בחזרה למודל המרפ"ד. וזה מאוד חבל. זו היתה טעות גדולה מאוד לסגור אותם. על אף ההצלחה האדירה של המרכזים והפריחה של המורים – הם נסגרו."

מה (לא) נשאר? חומרי למידה

- "לפני- מורים הלכו לעבודה והתייחסו לספר הלימוד כאל תנ"ך. אחרי- המורה השתדרג, הספר נהפך לכלי מכוון."
- חמרי למידה יושבים בעיקר על המדף.

מה (לא) נשאר?

תוצרים נוספים

- "האשכול יהיה חלק מחטיבת הביניים והמעבדות ישמשו בבקר ללימודי מדע וטכנולוגיה ואחה"צ כמו מתנ"ס".
- "ראו שמדערום הפיק המון תועלת מפעולת ההערכה ורצו להרחיב את זה וליישם בכל הארץ" [המיצ"ב].

מה (לא) נשאר?

- 100% מהמרואיינים שדברו על כך, אמרו שנשאר מעט מאד מרוח הלמידה של מחר 98.
- "אם לא היו עושים את מה שעשו אז, היינו מתמוטטים עשור קודם. המערכת היתה קורסת... היא היתה גם אז במצב גרוע מאוד. המצב לא היה קטסטרופלי כמו היום, אבל היה קשה."

למה?

פרספקטיבה על דו"ח הררי

- הדו"ח מקיף וקוהרנטי
- ממשלות, שרים, ומנכ"לים אימצו אותו והעמידו אותו בראש סדרי העדיפויות
- לא היה מרואיין אחד שלא תמך בחזון הדו"ח ובהמלצותיו

פרספקטיבה על דו"ח הררי

- פרויקט 5 שנתי במקום 10 שנתי
– השם "מחר 98"
- איחוד מקצועות המדע והטכנולוגיה
– מקצוע אחד בן 6 ש"ש במקום שניים בני 3 ש"ש כל אחד או בני 4 ו-2 ש"ש.
- מהי טכנולוגיה?
– מה זה מו"ט?
- היעדר אלמנט הערכה

מדיניות

- "הבעייה היא שלמשרד החינוך אין אג'נדה מסודרת ומחייבת לאורך זמן ולכן גם מחר 98 היה אפיזודה חולפת."
- "אחד הדברים שמפילים שינוי במערכת החינוך הישראלית הוא הטירוף שבכל שנתיים יוצאים עם מהפכה חדשה ורפורמה חדשה שסותרת את קודמתה."

השילוב בין טכנולוגיה ומדע

- חוסר הגדרה מקובלת על מהות השילוב בין מדע וטכנולוגיה
- קושי בהסבת מורי מדעים להוראת הטכנולוגיה ומורי טכנולוגיה להוראת המדעים
- קושי ביישום פרויקטים
- קושי בשינוי עמדות המורים

השתלמויות מורים

- היעדר סביבה בית-ספרית תומכת למורים
- היתה התאמה נמוכה בין ההשתלמויות לחומרי הלמידה.
- סגירת מרכזי מורים אזוריים

ניהול הפרויקט

- לא היתה תכנית עבודה אופרטיבית לדו"ח הררי, עם הגדרת יעדים סופיים, יעדי ביניים, וקריטריונים להערכת התקדמות הפרויקט.
- לא הוקם מנגנון הערכת תלמידים ומורים שמקדם את רוח הפרויקט. המיצ"ב נתפס כנוגד את רוח הפרויקט (תוקף שימושיות נמוך).
- עמימות לגבי היוזמות
- היעדר שיתוף פעולה בין גופים שונים

רב-שיח

שילוב מדע וטכנולוגיה

• יחסי הגומלין בין מדע לטכנולוגיה

– האם פיזיקאית יודעת לתקן את רכבה? האם מכונאי רכב חייב להבין בפיזיקה? האם צריך לראות בהם מקצוע אחד?

– "בדו"ח הררי הטכנולוגיה מוצגת כישום של המדע. בסילבוס יש יחסי גומלין ביניהם, שזה יותר נכון... כל אחד פירש את הקשר ביניהם אחרת."

– "הדו"ח לא פירט מהי טכנולוגיה."

– "בדוח בפירוש לא היה ברור למה מתכוונים."

שילוב מדע וטכנולוגיה

• הסבת מורים

– "היתה התעקשות שמורי טכנולוגיה יוכשרו להיות גם מורי מדעים, אבל לא הכשירו הפוך! לא לקחו מורים למדעים וספקו גוף ידע טכנולוגי רציני שיוכלו ללמד טכנולוגיה. כן עשו הפוך. הרגו את מקצוע הטכנולוגיה."

– "אם היו עושים בדיקה מקדימה היו מגיעים מיד למסקנה שאין הרבה סיכוי לשנות אותם ולהפכם למורים לטכנולוגיה ו/או מדעים. זה היה חוסך משאבים אדירים שהשקיעו בהם. אורט עשו את הניסיון הגדול ביותר עם המורים האלה. הם נכשלו."

שילוב מדע וטכנולוגיה

- מחשבים

– המנהלים שרואיינו, ראו בפרויקט "מחר 98" בעיקר פרויקט התמחשבות בית-ספרית.

- לא היו מודעים מספיק למהפך בתכנים ובמיומנויות שבמו"ט

- לא היו מודעים לאתגרים החדשים שעומדים בפני המורים

– היו שתפסו את השימוש במחשבים כשילוב הטכנולוגיה במדע.

פרויקטים

שילוב מדע וטכנולוגיה דרך פרויקטים

• מעשה במדגרה (אורט חצור הגלילית, 97, פרויקט כיתתי, ח')

– חלק עיוני מדעי- למידה על ביצים ואפרוחים

– חלק עיוני טכנולוגי- מדגרה ומרכיביה

– חלק מעשי- בניית המדגרה (נגרות, אלקטרוניקה וחשמל בסיסיים)

– חלק "תפעולי"- מינוי "תורני

מדגרה": בדיקה ויזואלית

מספר פעמים ביום וסיבוב

מגש הביצים

פרויקט המדגרה

- הושקעו כ- 30 שעות בביצוע הפרויקט, לעומת שעות בודדות שמוקדשות לחלק מהנושאים בסילבוס
- אוטונומיה חלקית מול אוטונומיה מלאה: פרויקט כיתתי מול פרויקט אישי
- השתלבות והובלה של ילדים חלשים יותר
- דרישות מהמורה: הבנה בחלק העיוני (מדעי טכנולוגי) ויכולת ביצועית בחלק המעשי
- כל ההשתלמויות לא תרמו כמעט לחלק העיוני-טכנולוגי ולחלק הביצועי

קשיים בהוראה באמצעות פרויקטים

- "היתה התנגדות גדולה בבתי הספר ובתוך צוותי המורים."
- "כל אחד פירש את ההוראה דרך פרויקטים איך שנראה לו. לא היו ספרי לימוד. לא היו קשובים לצרכי המורים... הפרויקטים הם אמצעי ולא מטרה. התלמידים נותרו ללא מיומנויות וללא תוכן."
- "התברר גם שהתלמידים אינם מוטרדים במיוחד מ"בעיות מדעיות"... בנוסף, **תשתית ביה"ס** לא התאימה לדרישות החדשות: לא היו כיתות מחשבים מספקות ולא היתה ספריה משמעותית."

בעד הוראה באמצעות פרויקטים

- "אני מאמינה שעדיף שהתלמיד ידע פחות תכנים אבל יעשה פרויקטים שנותנים לו חוויה לימודית חיובית, מה שמשפיע על כל יחסו ללימודים".
- "הרעיון היה ללמד אותם (את המורים) איך לבצע את הגישה הפרוייקטנטית ולצמצם את השעות הפרונטליות. השגנו מהפך הכרתי-תודעתי-מחשבתי **אצל המורים**. תובנות חדשות לגבי התפקיד שלהם ומהות החינוך".

יזמות

סיפורה של יוזמה (1996)

מעבדת אסטרונומיה ואסטרופיזיקה

ביה"ס התיכון ע"ש קלעי, גבעתיים

שיתוף פעולה בין:

• ביה"ס קלעי (4 שנתי)

• מצפה הכוכבים גבעתיים

• מחלקת החינוך של עיריית גבעתיים

תוכנית הלימודים:

כיתות ט' ו-י': שעתיים בשבוע במסגרת מערכת השעות של ביה"ס, ביקורים חודשיים במצפה הכוכבים (הדרכה, עבודה מעשית)

כיתות י"א ו-י"ב: התלמידים מכינים פרויקטים או עבודות גמר באסטרונומיה/אסטרופיזיקה

הכיתה "הכי יפה בארץ"

מעבדת אסטרונומיה ואסטרופיזיקה

- היוזמה קיבלה כ- 100,000 ₪ פעמיים במהלך השנתיים הראשונות (1997-8)

- חלק מתלמידי המגמה היו מדריכים במצפה הכוכבים

- יוזמה תלוית מורה – מורה חיצוני במקרה זה

- המנהל קיצץ את השעות

- היום הכיתה קיימת אך אין לימודי אסטרונומיה

יוזמות

- תרומת היוזמות

– "ליוזמות היה בזמנו **הד חיובי**. היתה להן השפעה טובה על המוטיבציה, על הנעה. ולכן זה היה טוב. זה היה חשוב. לא במקום תוכנית הלימודים אלא בנוסף, כהרחבה של נושאים - כדאי לתת את המשאבים - זה מבורך."

– "אלף פרחים יפרחו"

- מה נשאר מהן?

– "היוזמות לא קיימות היום."

יוזמות

• מימון ומעקב אחר ניהול היוזמות

— "הוצאנו דף קריטריונים ועבדנו על פיו. נתנו סכומים ענקיים— 100 אלף שקל לבית ספר. היוזמות החינוכיות היו יקרות כדי שאנשים יבינו שמדובר ברף גבוה. עסקנו הרבה בסוגיה מה יקרה אחרי שייגמר התקציב, האם היוזמות יוכלו להמשיך."

— "יש לנו מיליארד וחצי ואיך מחלקים אותו. כמה להשתלמויות מורים? כמה לפיתוח? עשו חלוקה מאוד במקרו ונשאר סכום של כמה מאות מיליונים ואיתו התחלנו יוזמות חינוכיות בכל הרמות."

— "לא היתה מטריה יעילה שסיננה את היוזמות והרבה כסף נזרק שם. מקומות מסוימים "סבלו" מעודף יוזמות ואחרים היו בחסר."

רב-שיח

השתלמויות מורים ומרכזים אזוריים

השתלמויות מורים ומרכזים אזוריים

- שתי תפיסות מהותיות התבססו בזכות "מחר 98":

– התפיסה שמורה חייב להשתלם כל הזמן

– התפיסה שהמורה הוא "סוכן השינוי" – מעמדו והטיפול בו חייבים להשתנות

השתלמויות מורים ומרכזים אזוריים

- "הגענו להשתלמות, אחת לשבועיים, והיא כללה את ההשתלמויות על הספרים החדשים... השתנתה האווירה. קיבלו אותנו בהרבה כבוד. דברנו עם המרצים שלנו. היתה סוללה של מרצים. לא היה אחד שבא לדבר. ראינו שהיה דיאלוג ביניהם על מנת לבנות לנו נכון את ההשתלמויות."
- "המורים מציינים את תקופת מחר 98 כתקופת שיא בקריירה האישית שלהם...."

תפיסת המורה

- "לפני מחר 98 מורים לא הכירו את הסילבוס. הם לימדו ספר, וספר הוא הרי בעצם פרשנות של המפתחים. בפעם הראשונה נתנו למורים את חומר הגלם ואמרו להם: חבר'ה תעזבו את הספרים כרגע, בואו קודם כל תבנו רצף לוגי, הגיוני, שמדבר אליכם, ואחר כך ניקח את חומרי הלמידה הקיימים ונראה איך אנחנו יכולים להשתמש. כל הגישה השתנתה. זה חייב את המורים להיות מאוד מאוד יצירתיים".

עבודת צוות

- "מה שקרה כתוצאה מההשתלמות הזו ולא היה קודם, זה שהיתה עבודת צוות. לפני כן כל אחד עשה מה שהוא רוצה בכיתתו ולא היה תיאום לא במבחנים, לא בתכנים ולא בתוכנית הלימודים. העובדה שהגענו לפרויקט קבוצה של מורים, כל הצוות, בתמיכת המנהלת - למדנו לעבוד ביחד, לגבש את התוכנית ביחד, ועד היום הזה בשום כיתה לא מתבצע משהו עצמאי. כל שבוע יש פגישה ומדברים על כל דבר ודבר"...

שילוב בין מיומנויות ותכנים

- "היתה מורה שממש התנגדה למיומנויות, מה פתאום מיומנויות? אני רוצה תכנים. עם הזמן ההתנגדות ירדה."
- "כשקיצצו - לא הפסקנו עם מטמו"ן ואת גישת המיומנויות. זה היה בדמנו. עברנו שינוי כל כך גדול שלא רצינו לוותר למרות הקיצוץ בשעות. אבל לא הפסקנו לעשות פרויקטים, וויתרנו על תכנים.."

פער בין ההשתלמויות לבין היישום בשטח

- "לא היה קשר בין הפיתוח שהיה עצום יחסית, לצרכי המערכת שהיו מוגבלים יותר. פותחה שיטת הכשרה בצורת מניפה: הרעיון היה הכשרת מורי מורים שיילוו את המורים בשטח. זה לא הצליח. כאן דובר על שינוי קיצוני: גם בחומרי הלמידה, גם בהיקפים וגם בהערכה. כצפוי, היתה התנגדות גדולה מאוד של מורים לתהליך".

מרכזים אזוריים

מודל ההשתלמויות

- **"המרפ"ד** היה מקום מיושן, ארכאי, המורים שהגיעו אליו קיבלו קורסים מיושנים שבהם הדגש הוא "מורה במרכז" כמעביר ידע. הם קיבלו דפי עבודה מוכנים והעבירו אותם לתלמידיהם. היחס למורים היה יחס של זלזול ביכולת הקוגניטיבית שלהם. המורה לימד על פי הספר".

מרכזים אזוריים

- **"המרכזים היו מקום של התפתחות מקצועית רצינית ועמוקה. היתה חדות יצירה של מורים. הם הגיעו מרצונם למרכזים ואיישו את ההשתלמויות. היום אין את זה."**
- **"הפסגות לא יכולות להוביל את מה שעשו המרכזים. הפסגות הם גוף מגיב שעסוק בהישרדות ואינו גוף יוזם."**
- **השתלמויות באקדמיה מול השתלמויות במרכזים**

הסילבוס וחומרי למידה

הסילבוס וחומרי למידה

- המלצה בדו"ח: פיתוח תוכנית לימודים מו"ט חט"ב

- "פיתוח קוריקולום דורש צוותים מקצועיים המכילים את המינן הנכון של שמרנות וחדשנות, במיוחד כשעושים תוכניות אינטר-דיספלינאריות. לזכות פרויקט "מחר 98" ניתן לומר שהיתה בו **הסתכלות מערכתית כזו.**"

- "הסילבוס החדש הכיל מספר עצום של תכנים אבל לא דיבר על סטנדרטים. הוא **נבנה בצורה פתוחה** שהזמינה שינויים ויוזמות חדשות בכל מני דרכים, כך שכל מי שהיה לו משהו להגיד בנושא מו"ט היה יכול להשתלב".

הסילבוס וחומרי למידה

- "כל גוף הגיש בנפרד את התקציב. ועבדנו מול מל"מ שתפקד באופן מאוד רציני ותומך. לאחר שקבלו תקציבים מ"מחר 98" הם מיסדו מאוד את העבודה שלהם. חלוקת התקציבים היתה הוגנת, והמעקב אחר היישום- בוצע היטב"...
- "מל"מ היה גוף מקצועי –שבחן מדי פעם מהם הצרכים של מערכת החינוך, והשפיע על קבלת ההחלטות בכל הקשור לפיתוח תוכניות לימודים"

הסילבוס וחומרי למידה

- "היו לנו 6 ש"ש בכל שנה, במהלך שלוש שנים! חגגנו חגיגה גדולה!"
- "בכל שנה קוצצה עוד שעה ועוד שעה. פותחו דברים נהדרים, תוכניות יפות... ללא תנאים (שעות ולוגיסטיקה) – אין לזה סיכוי"
- "לא היתה התאמה בין הספרים לסילבוס. כדי לכסות את כל החומר מורה ותלמיד נדרשו ללמוד על פי ספרים רבים מדי".
- "יצאו חומרי למידה בכמות עצומה לחט"ב. המורים בשטח הוצפו בתיאוריות ותהיות פדגוגיות, וחומרי למידה בגישות שונות שיצרו אצלם בלבול. היתה חסרה יד מכוונת ברמת משרד החינוך שתנחה את המרכזים על מה ללכת."

הערכת תלמידים, מורים, בי'ס, מחוז

הערכת תלמידים, מורים, בי'ס, מחוז

- לא הוגדרו מטרות ברורות – ולכן קיים קושי להעריך

– "לא נקבעו סטנדרטים ברמת המורה והתלמיד... באופן כללי הוגדרו רק תשומות אך לא תפוקות...לא הוגדר התוצר הסופי"

– תלמיד שעבר יוזמה/פרויקט: מה הציפיות?

– "חשוב קודם להגדיר במדויק את המטרות, תוך הגדרה ברורה של אמצעי ההערכה שיוכלו למדוד באופן מדויק ואפילו כמותי את המטרות האלה".

- ההערכה התחילה מאוחר מדי

– "רציתי הערכה של מה שנעשה כבר מההתחלה ובזמן אמת, כדי שזה יהיה יעיל ומקדם ולא כהערכה מסכמת. חשוב מאוד להעריך אונליין כדי להיות ערניים כל הזמן ולדעת מה קורה".

הערכת תלמידים, מורים, בי'ס, מחוז

- דו"חות משרד החינוך

– "היה גף מדידה והערכה והם ליוו פרויקטים שונים מהשלבים הראשונים, הם היו בכל הוועדות - היו להם דוחות על כל היבט-המרכזים האזוריים, ההשתלמויות... אבל לא על התלמידים..."

- הדו"חות היו כמותיים מדי.

- היו חסרות שיטות אלטרנטיביות איכותניות

הערכת תלמידים, מורים, בי"ס, מחוז

- הערכת התלמידים

– "נוצר פער בין הכנסת התוכניות לבין דרכי ההערכה שלא טופלו.. והפער הזה קיים עד היום ועושה צרות במערכת.."

- המיצ"ב – הערכה חיצונית של הישגי התלמידים

– נולד במדערום באווירת "מחר 98" ככלי להערכת התלמידים

– בהמשך הורחב לכל הארץ על ידי שלומית עמיחי וד"ר איציק תומר כ"כלי לקידום מעמדו של המפקח (והמנהל)"

– "המבחן מתאים לרוח "מחר 98" אבל תוקף השימושיות שלו נמוך"

רב-שיח

תקציב

- תחלופת שרים ומנכ"לים
 - הפסקת המימון, צמצום שעות ההוראה
 - הדגשת נושאים אחרים וצמצום היקף לימודי המדע
 - סגירת מרכזי מורים אזוריים
- גידול מהיר מדי בתקצוב הפרויקט
- יוזמות
- מימון לאחר 5 שנים

תשנ"ח ואילך	תשנ"ז	תשנ"ו	תשנ"ה	תשנ"ד	תשנ"ג	
9.6	20.8	17.5	30.7	23.3	10.2	מורים
163.2	162.5	129.8	96.9	62.9	24.5	תקנים
----	47.2	47.3	47.3	47.3	43.4	בנייה
40.7	53.0	55	59.2	57.9	51.6	הצטיידות
18.0	18.9	18.0	19.0	15.5	15.9	שונות
231.5	302.4	267.6	253.1	206.9	145.6	סה"כ

מינהלת הפרויקט

- התחלה קשה...

- דברים התהוו תוך כדי ריצה

- לא הכילה נציג של השטח ושל האקדמיה

- שת"פ בין כל השותפים – היו חריקות בין הגופים במשרד החינוך

- תכנית עבודה

- בקורת פנימית

משרד החינוך

- "משרד החינוך אינו ארגון לומד."
- למה היה צריך לחכות ליד הנדיב ולצוות כאן כדי לערוך את הבדיקה הזו?

רב-שיח

תודות ל...

יוסי אוסטרייכר, דוד אטמור, בת שבע אלון, אמנון ארבל,
אתי אררט, טלי בארי, ליאורה ביאלר, נורית בר יוסף,
בני גייגר, אורי גניאל, אתי גלעד, אבי הופשטיין,
שמוליק הרנוי, חיים הררי, תילי וגנר, יפה ויגוצקי,
חנה ויניק, עבד חייק, אורלי כהן, רחל כהן, אורי לירון,
רפי מיארה, צחי מילגרום, איריס מלכין, רפי נחמיאס,
צביקה סבר, דניאלה עצמון, אורנה פליק, טלי פרוינד,
נעמה צבר, פסיה רוזנבלום, שרמן רוזנפלד,
יואל רוטשילד, מרים ריינר, שמשון שושני, סיד שטראוס,
רחל שחם, שאול שכטר, דן שרון

תובנות ולקחים ראשוניים

- שרים ומנכ"לים באים והולכים, אבל אתם נשארים. איך יוצרים אג'נדה ארוכת טווח שממשיכה להתקיים למרות חילופי השלטון התכופים?
- כיצד יוצרים מצב שבו מורים חייבים ומרגישים מחויבים להשתלם במשך כל חייהם המקצועיים?
 - "מורה צריך ללמוד כל חייו - להכניס כדפוס... כחלק מהסכם שכר. משהו שאי אפשר לבטל אותו".

תובנות ולקחים ראשוניים

- איך ניתן ליצור תיאום ושיתוף-פעולה מתמשך בין כל השותפים?

– "שינוי דרסטי כזה לא יכול להתחיל מהמורים והמפתחים. צריך להכשיר קודם את הקרקע ברמת ה"קודקודים", כלומר צריך לעבוד קודם מול מנהלי בתי ספר, בעלי תפקידי מפתח בעיריות והשלטון המקומי ועוד. משהו "פוקשש" בתהליך הזה: רתמו את העגלה שלפני שהביאו את הסוסים"...

– "צריך ללכת ביישום דו"ח לא רק מההיבט הפדגוגי אלא מההיבט הארגוני. מההיבט של יישום דו"חות בכלל".

– "נדרש תיאום יותר טוב בין המרכיבים השונים של המערכת"

תובנות ולקחים ראשוניים

- עומק מול רוחב : כיצד מאפשרים ומעודדים מורים ללמד נושאים מרכזיים לעומק?
- אילו שינויים צריכים לבצע בסילבוס כדי לאפשר הוראה לעומק?
- כיצד משנים את תפיסת המיצ"ב בעיני המנהלים כהערכה מעצבת ולא ככלי שיפוטי?